

KUKASLOMPOLON ASEMAKAAVAN LUONTOSELVITYS

FM (biologi) Turkka Korvenpää
Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy
31.8.2021

Sisälllys:

1. JOHDANTO	3
2. ALUEEN YLEISKUVAUS	4
3. ARVOKKAAT LUONTOTYYPPIKOHTEET	5
3.1 Äkäsjoen rannan pohjoinen tuore lehtolaikku	5
3.2 Äkäsjoen metsäluhta	6
3.3 Äkäsjoen kostea lehto	6
3.4 Äkäsjoen rannan keskimäinen tuore lehtolaikku.....	7
3.5 Äkäsjoen rannan eteläinen tuore lehtolaikku	8
3.6 Äkäsjoen lähdeletto	10
3.7 Metsorakan pohjoisosan suo.....	10
3.8 Äkäslompolontien varren suo	11
3.9 Metsorakan eteläreunan räme	11
3.10 Metsorakan eteläosan räme	12
3.11 Metsorakan männikkö	13
4. LUONTOTYYPPIKUVIOT.....	14
5. PESIMÄLINNUSTO	18
5.1 Menetelmät	18
5.2 Tulokset ja niiden tulkinta	19
6. LEPAKOT	20
6.1 Menetelmät	20
6.2 Tulokset ja niiden tulkinta	21
7. MUU LAJISTO.....	21
8. YHTEENVETO	22
9. KIRJALLISUUS JA LÄHTEET	23

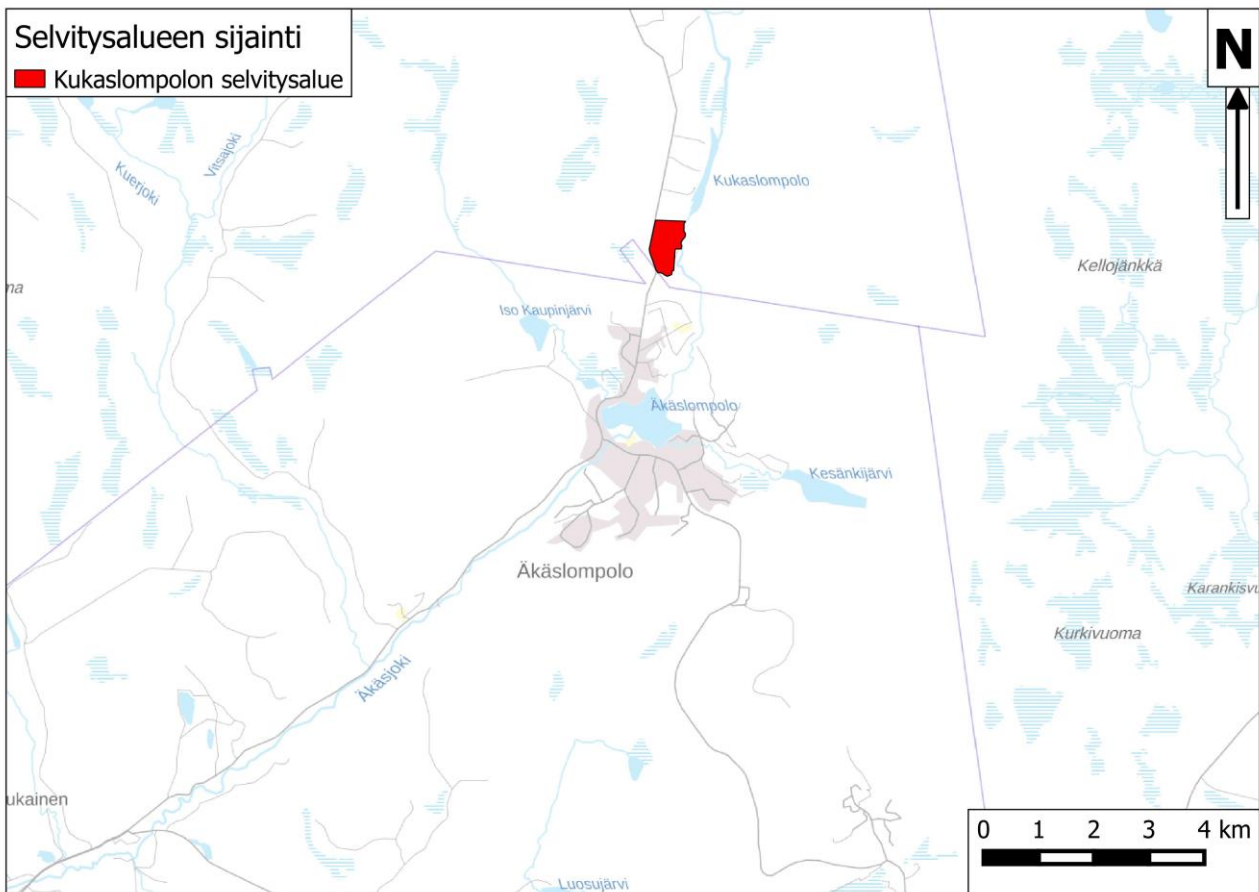
Kannen kuva: Vanhaa harsintahakattua männikköä luontotyyppikuviolla 1.

Pohjakartta ja ilmakekuva: © Maanmittauslaitos 08/2021

Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy: www.envibio.net, puh. 045-6793602

1. JOHDANTO

Nosto Consulting Oy tilasi Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy:ltä Muoniossa lähellä Kolarin rajaa ja Äkäslompolon taajamaa sijaitsevan Kukaslompolon asemakaava-alueen luontoselvityksen (kartta 1).

Kartta 1. Selvitysalueen sijainti.

Luontoselvityksen tarkoituksena oli kartoittaa alueen luontoarvot ja arvioida niiden vaikutusta maankäyttöön. Työhön sisältyneessä kasvillisuus- ja luontotyyppikartoituksessa kartoitettiin mahdolliset luonnonsuojelulain 29 §:n suojelemat luontotyypit, luonnonsuojelulain 23 §:n mukaiset luonnonmuistomerkit, vesilain 2. luvun 11 §:n mukaiset suojeltavat pienvedet, metsälain 10 §:n tarkoittamat erityisen tärkeät elinympäristöt, uhanalaiset luontotyypit sekä muut luontoarvoiltaan merkittävät luontotyypit. Lisäksi alue jaettiin kasvillisuudeltaan ja luonnonoloiltaan yhtenäisiin luontotyyppikuvioihin. Työssä kartoitettiin myös pesimälinnustoa ja lepakoita sekä muiden EU:n luontodirektiivin liitteisiin II- ja IV sisältyvien sekä uhanalaisten ja silmälläpidettävien lajien esiintymiä.

Luontonselvityksen laati FM (biologi) Turkka Korvenpää. Selvityksen maastotyöt tehtiin 23.6. ja 17.8.2021. Työn tausta-aineistoksi hankittiin Suomen Lajitietokeskuksesta tiedot alueelta aiemmin tunnetuista lajiesiintymistä. Työssä hyödynnettiin myös Tiira-lintuhavaintopalvelua (www.tiira.fi).

2. ALUEEN YLEISKUVAUS

Selvitysalue on kooltaan noin 45 ha. Se sijaitsee Muonion eteläosassa lähellä Kolarin rajaa Äkäslompolon taajaman pohjoislaidalla (kartta 1). Selvitysalue rajoittuu idässä Äkäsjokeen (kuvat 1-2), jonka vastaranta kuuluu Pallas – Yllästunturin kansallispuistoon ja lännessä Äkäslompolontiehen. Etelässä alue ulottuu lähes Kolarin rajaan ja pohjoisessa lähelle Kukaslompolon eteläkärkeä.

Kuvat 1-2. Äkäsjoki. Oikealla Metsokoski.

Selvitysalueen voi jakaa kolmeen osaan. Äkäslompolontien itäpuolella sijaitsevan moreenimäen laella kasvaa vanhaa, aikoinaan harsintahakattua, mutta muuten puustoltaan tavanomaista luonnontilaisempaa mäntymetsää. Mäen etelärinteessä Metsorakassa maasto muuttuu kallioiseksi ja kiviseksi ja männikkö tämän vuoksi harvemmaksi. Etelärinteellä on myös useita pieniä maaston painanteisiin kehittyneitä luonnontilaisia karuja suolaikkuja. Äkäsjoen jyrkkärinteinen laakso on huomattavasti rehevämpää. Laaksossa on metsäluhtaa sekä kosteaa ja tuoretta lehtoa. Pohjavesi purkautuu selvitysalueen pohjoisosassa rinteiden alla tihkupintoina maanpinnalle. Tihkupintojen ympäristöön on kehittynyt lähdeletto. Tihkuvan pohjaveden vaikutusta on paikoin havaittavissa myös etelämpänä Äkäsjoen länsirannalla.

Selvitysalue on rakentamaton. Se rajoittuu kuitenkin Äkäsjoen rannan kesämökkeihin. Kesämökeiltä alkaa jokilaaksossa kulkeva kapea polku kohti pohjoista. Polusta haarautuu leveämpi polku kohti länttä Äkäslompolontielle.

3. ARVOKKAAT LUONTOTYYPPIKOHTEET

Arvokkaimmat luontotyyppikohteet keskittyvät Äkäsjoen laaksoon. Siellä on tuoretta ja kosteaa lehtoa, metsäluhtaa sekä lähdelettoa. Selvitysalueen eteläosassa on useita karuja tai melko karuja pieniä suolaikkuja, jotka ovat luonnontilaisia. Osa Metsorakasta on jokseenkin luonnontilaista kallioista – kivistä mäntymetsää. Pohjoisempänä männikkö on niin ikään vanhaa ja tavallista luonnontilaisempaa mutta aikanaan harsintahakattua.

Arvokkaat luontokohteet on merkitty karttaan 2.

3.1 Äkäsjoen rannan pohjoinen tuore lehtolaikku

Selvitysalueen pohjoisreunalla Äkäsjoen rannan tuntumassa on pieni, runsasravinteinen, metsäkurjenpolvityypin tuore lehtolaikku (kuva 3). Lehdossa kasvaa melko luonnontilaista kuusi – koivumetsää. Puiden lomassa on jonkin verran katajaa. Kenttäkerroksessa tavataan runsaasti metsäkurjenpolvea, metsäimarretta ja lehtokortetta. Kasvistoon kuuluvat myös esim. kultapiisku, ruohokanukka ja huopaohdake. Pohjakerroksessa esiintyy mm. metsäliekosammalta.

Kuva 3. Äkäsjoen rannan pohjoinen tuore lehtolaikku.

Maankäyttösuositus: Äkäsjoen rannan pohjoinen tuore lehtolaikku on metsälain tarkoittama erityisen tärkeä elinympäristö. Se edustaa myös uhanalaista (Pohjois-Suomessa vaarantunut) tuoreiden runsasravinteisten lehtojen luontotyyppiä. Lehtolaikku tulee jättää rakentamatta ja metsänkäsittelyn ulkopuolelle.

3.2 Äkäsjoen metsäluhta

Äkäsjoen länsirannalla on aukkoista metsäluhtaa (kuvat 4-5), jossa kiemurtelee korkean veden aikaan virtaavia joen sivu-uomia. Puusto on vedenvaivaamaa ja luonnontilaista. Se koostuu kuusista ja koivuista. Myös harmaaleppää on hieman. Puiden alla kasvaa runsaasti pohjan- ja kiiltopajua. Mättäät ja niiden väliset rimpipinnat ovat selvästi erotettavissa. Rehevään kasvillisuuteen kuuluvat runsaiden pohjanruttojuuren, kurjenjalan, korpikastikan, korpiorvokin, pullosaran ja rentukan lisäksi mm. väinönputki, ruohokanukka, järvikorte, mesimarja, mesiangervo, pohjanpunaherukka ja kullero. Kuviolta löytyi pallopäärahkasammal.

Maankäyttösuositus: Äkäsjoen metsäluhta on metsälain tarkoittama erityisen tärkeä elinympäristö. Luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnissa se kuuluu luontotyyppiin koivuluhdut, joka on puutteellisesti tunnettu. Äkäsjoen metsäluhdan tulee antaa kehittyä luonnontilassa.

Kuvat 4-5. Äkäsjoen metsäluhtaa.

3.3 Äkäsjoen kostea lehto

Äkäsjoen korkean veden aikaan virtaavat sivu-uomat jatkuvat metsäluhdan eteläpuolelle laskien uudelleen Äkäsjokeen Metsokosken keskivaiheilla. Niiden varsilla on runsasravinteista metsäkurjenpolvi – mesiangervo – tyyppin kostea lehtoa (kuvat 6-7).

Lehdon luonnontilainen puusto on kuusivaltaista. Osa kuusista on kookkaitakin. Kuusen lisäksi on koivua. Pensaista tavataan pohjanpunaherukkaa ja tuomea. Runsas lahoppuusto koostuu mm. koivupötkelöistä ja koivumaapuista. Kenttäkerroksessa kasvaa runsaasti kulleroa, rentukkaa, mesiangervoa, korpiorvokkia ja metsäkurjenpolvea. Kasvistoon kuuluvat niiden ohella esim. kurjenjalka, korpikastikka pohjanruttojuuri, sudenmarja, lapinlunnunsilmä, hiirenporras sekä alueellisesti uhanalainen pikkuvelholehti, jota löytyi neljä erillistä kasvustoa (kartta 7). Äkäsjoen rannassa on mm. kotkansiipeä, korpi-imarretta ja väinönputkea.

Maankäyttösuositukset: Äkäsjoen kostea lehto on metsälain tarkoittama erityisen tärkeä elinympäristö. Kosteat runsasravinteiset lehdot on myös uhanalainen (vaarantunut) luontotyyppi. Äkäsjoen lehdon tulee antaa kehittyä luonnontilassa. Jos lehdon ulkopuolella sijaitsevaan jokirantaan rakennetaan (luontotyyppikuvio 6) tulee huolehtia siitä, että veden virtaus lehdon kautta ei esty ja rantaan vievä polku on mahdollisimman kapea.

Kuvat 6-7. Äkäsjoen kostea lehtoa. Oikealla Äkäsjoen tulva-aikoina virtaava sivu-uoma.

3.4 Äkäsjoen rannan keskimäinen tuore lehtolaikku

Metsokosken länsirannalla kostean lehdon ja kangasmetsän välissä sijaitsee pieni, keskirasvainen, metsäkurjenpolvi - metsäimarretyyppin tuore lehtolaikku (kuva 8). Lehdon puusto on vanhaa ja melko tiheää kuusikkoa, jossa kasvaa hieman koivua. Puuston alla tavataan vähän katajaa. Luonnontilaisessa metsässä on suhteellisen runsaasti kuusi- ja koivumaapuuta. Kenttäkerroksessa kasvavat runsaina metsäkurjenpolvi, lillukka ja metsäimarre. Kasvistoon kuuluvat myös mm. ruohokanukka, hiirenporras ja korpiorvokki sekä jokirannassa väinönputki ja kullero.

Maankäyttösuositus: Äkäsjoen rannan keskimäinen tuore lehtolaikku on metsälain tarkoittama erityisen tärkeä elinympäristö. Se edustaa myös Pohjois-Suomessa silmälläpidettävää tuoreiden keskiravinteisten lehtojen luontotyyppiä. Lehtolaikku tulee jättää rakentamatta ja metsänkäsittelyn ulkopuolelle.

Kuva 8. Äkäsjoen rannan keskimäinen tuore lehtolaikku.

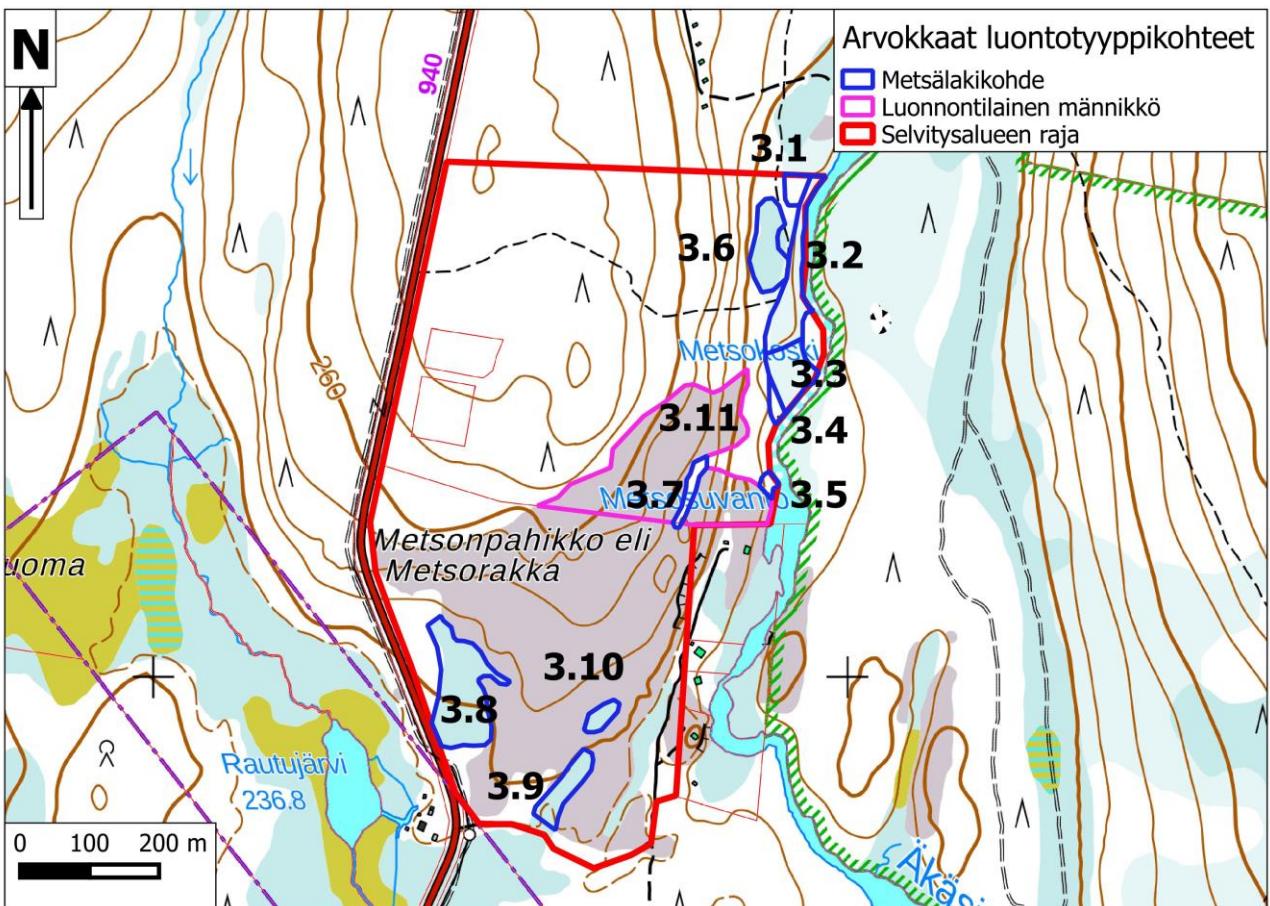
3.5 Äkäsjoen rannan eteläinen tuore lehtolaikku

Äkäsjoen länsirannalla kohdassa, jossa Metsokoski päättyy Metsosuvantoon, sijaitsee pieni, keskiravinteinen, metsäkurjenpolvi - metsäimarretyypin tuore lehtolaikku (kuva 9). Jokseenkin luonnontilainen puusto koostuu kuusista ja koivuista. Kuviolla on myös kaksi ränsistynyttä vanhaa raitaa. Lahopuuta on jonkin verran. Pensaskerroksessa kasvaa katajaa. Kenttäkerroksessa tavataan runsaiden metsäimarten ja metsäkurjenpolven lisäksi mm. kulleroa, mesiangervoa ja lillukkaa.

Maankäyttösuositus: Äkäsjoen rannan eteläinen tuore lehtolaikku on metsälain tarkoittama erityisen tärkeä elinympäristö. Se edustaa myös Pohjois-Suomessa silmälläpidettävää tuoreiden keskiravinteisten lehtojen luontotyyppiä. Lehtolaikku tulee jättää rakentamatta ja metsänkäsittelyn ulkopuolelle.

Kuva 9. Äkäsjoen rannan eteläinen tuore lehtolaikku.

Kartta 2. Arvokkaat luontotyyppikohteet. Säilytetään luonnontilaisina.

3.6 Äkäsjoen lähdeletto

Selvitysalueen pohjoisosassa lähellä Äkäsjoen rantaa jokilaakson jyrkän rinteessä sijaitsee ojittamaton ja muutenkin hyvin luonnontilaisena säilynyt lähdeletto (kuva 10). Paikoitellen erottuu selviä tihkupintoja, mutta varsinaisia avolähteitä ei ole. Pohjavesivaikutus on selkeästi havaittavissa muuallakin. Suolla kasvaa runsaasti kitukasvuista, pienikokoista koivua sekä paljon pohjan- ja kiiltopajua. Lisäksi on kituliaita kuusen taimia. Kenttäkerroksessa tavataan runsaasti mm. pohjanruttojuurta, korpiorvokkia ja pullosaraa. Putkilokasvistoon kuuluvat lisäksi esim. metsäkurjenpolvi, pohjanhorsma, huopaohdake, kurjenjalka ja vilukko. Sammalistossa esiintyvät mm. heterahkasammal, kultasammal, purolähdesammal, lettolehväsammal, kalvaskuirisammal, hetekuirisammal, purokinnassammal ja runsaana kasvava rassisammal.

Maankäyttösuositus: Äkäsjoen lähdeletto on metsälain tarkoittama erityisen tärkeä elinympäristö. Lähdeletot on Pohjois-Suomessa silmälläpidettävä luontotyyppi. Lähdeletto tulee säilyttää luonnontilaisena.

Kuva 10. Äkäsjoen lähdeleton kasvillisuutta.

3.7 Metsorakan pohjoisosan suo

Metsorakan pohjoisosassa kohti Äkäsjokea viettävässä rinteessä sijaitsee kallioiden väliseen kapeaan laaksoon syntynyt pieni, karu, vähäpuustoinen suo (kuva 11). Pääasiassa sararämettä oleva suo on säilynyt luonnontilaisena. Sillä kasvavat runsaina pullosara ja tupasvilla, joiden lisäksi putkilokasvistossa tavataan mm. vaivaiskoivua, lakkaa ja juolukkaa. Eteläosassa esiintyy paljon metsäkortetta.

Maankäyttösuositus: Metsorakan pohjoisosan suo ei ole kovin edustava, mutta se täyttää metsälain tarkoittaman erityisen tärkeän elinympäristön määritelmän. Suo tulee säilyttää luonnontilaisena.

Kuva 11. Metsorakan pohjoisosan suo sijaitsee kalliomaaston painanteessa.

3.8 Äkäslompolontien varren suo

Metsorakan ja Äkäslompolontien välissä sijaitsee jokseenkin luonnontilaisena säilynyt, vähäpuustoinen suo (kuva 12). Äkäslompolontie ei vaikuta merkittävästi vaikuttaneen sen vesitalouteen. Kitulias puusto koostuu enimmäkseen männyistä ja koivuista, mutta suolla kasvaa myös kuusta. Pohjan- ja kiiltopajua on runsaasti. Kasvillisuudessa on ilmeisesti pohjavesivaikutuksen vuoksi lettomaisia piirteitä, vaikka kyseessä ei olekaan varsinainen lettoräme. Suon lajistoon kuuluvat mm. kataja, kurjenjalka, maariankämmekkä, tupasvilla, metsäkurjenpolvi, okarahkasammal, suopursu, vaivaiskoivu, juolukka, rahkasara ja kultapiisku. Runsaina tavataan luhtavillaa, metsäkortetta, lakkaa ja riippasaraa.

Maankäyttösuositus: Äkäslompolontien varren suo on metsälain tarkoittama erityisen tärkeä elinympäristö. Se tulee jättää luonnontilaan.

3.9 Metsorakan eteläreunan räme

Metsorakan eteläreunalla sijaitsee kalliomaaston painanteeseen kehittynyt pieni, karu, vähäpuustoinen ja ohutturpeinen räme (kuva 13). Lyhytkorsirämettä olevan ojittamattoman suon kasvistoon kuuluvat runsaiden tupasvillan, rahkasaran ja juolukan lisäksi mm. pullosara, lakka, vaivaiskoivu, variksenmarja, suopursu ja suokukka.

Maankäyttösuositus: Metsorakan eteläreunan räme ei ole erityisen edustava, mutta luonnontilaisena vähäpuustoisena suona se täyttää metsälain erityisen tärkeän elinympäristön määritelmän. Suo tulee jättää luonnontilaiseksi.

Kuva 12. Äkäslompolontien varren suo.

Kuva 13. Metsorakan eteläreunan räme on vähäpuustoinen.

3.10 Metsorakan eteläosan räme

Metsorakan kallioisen ja kivisen männikön painanteessa sijaitsee pieni, karu, vähäpuustoinen lyhytkorsiräme (kuva 14). Luonnontilaisella suolla kasvaa vähän pienikokoisia mäntyjä. Kenttäkerroksessa tavataan runsaasti tupasvillaa, lakkaa ja

juolukkaa, joiden lisäksi kasvistoon kuuluvat mm. rahkasara, vaivaiskoivu, suopursu, metsäkorte ja variksenmarja.

Maankäyttösuositus: Metsorakan eteläosan räme ei ole erityisen edustava, mutta luonnontilaisena vähäpuustoisena suona se täyttää metsälain erityisen tärkeän elinympäristön määritelmän. Suo tulee jättää luonnontilaiseksi.

Kuva 14. Metsorakan eteläosan räme.

3.11 Metsorakan männikkö

Metsorakan pohjoisosassa kiinteistöllä 498-893-102-1 on vanhaa, varsin luonnontilaista ja edustavaa kallioista – louhikkoista männikköä (kuva 15). Metsässä makaa melko runsaasti vanhoja mäntymaapuita ja siellä on paljon keloja. Kantoja ei ole nähtävissä. Niukkaan putkilokasvistoon kuuluvat runsaiden variksenmarjan ja puolukan lisäksi mm. mustikka, juolukka ja kanerva.

Maankäyttösuositus: Metsorakan männikön puusto on sen verran tiheää, ettei kyseessä ole metsälain erityisen tärkeä elinympäristö. Puusto on varsin luonnontilaista, minkä vuoksi kuvio tulisi säilyttää luonnontilaisena.

Kuva 15. Metsorakan männikön luonnontilaista puustoa.

4. LUONTOTYYPPIKUVIOT

Selvitysalue jaettiin 18 luontotyyppikuvioon, jotka esitellään alla. Kuviot on merkitty karttoihin 3-6.

Kuvio 1: Vanhaa, harvaa mäntymetsää kasvava kuivahko variksenmarja - mustikkatyypin männikkö (kannen kuva, kuvat 16-17), jossa kasvaa myös vähän kuusta ja koivua. Puusto on saanut kehittyä pitkään ilman hakkuita, mutta luonnontilaista se ei ole, sillä metsässä on paljon vanhoja, monen vuosikymmenen takaisia justeerikantoja. Lahopuuta on kuitenkin runsaasti ja lahopuujatkumo on hyvä. Maassa makaa eri lahovaiheissa olevia maapuita ja metsässä on keloja ja koivupökölöitä. Osassa keloista voi nähdä metsäpalojen hiiltyneitä jälkiä. Elävä puusto on eri-ikäisrakenteista siten, että vanhojen kilpikaarnaisten mäntyjen lomassa kasvaa nuorempia puita aina taimista nuoriin puihin asti. Kenttäkerroksessa kasvaa runsaasti variksenmarjaa ja puolukkaa sekä matalaksi jäävää mustikkaa ja kanervaa.

Maankäyttösuositus: Alkuperäistä puustoa (mukaan lukien kuolleet pystypuut ja maassa makaavat lahopuut) tulisi pyrkiä säilyttämään mahdollisimman paljon aluetta rakennettaessa.

Kuvio 2: Katso kohde 3.1 ”Äkäsjoen rannan pohjoinen tuore lehtolaikku”.

Kuvio 3: Katso kohde 3.2 ”Äkäsjoen metsäluhta”

Kuvat 16-17. Luontotyyppikuvion 1 vanhaa mäntymetsää.

Kuvio 4: Pääasiassa kuusta ja koivua kasvava jokseenkin luonnontilainen, erikäisrakenteinen kerrossammal – mustikkatyyppin tuore kangasmetsä. Kuvion pohjoisosassa pääpuulaji on kuitenkin mänty. Kenttäkerroksessa tavataan runsaasti mustikkaa ja puolukkaa. Kasvistoon kuuluvat myös esim. variksenmarja, juolukka, ruohokanukka ja metsälauha. Siellä täällä on lehtomaisia laikkuja, joilla tavataan mm. metsäkurjenpolvea. Kuvio on kaksiosainen.

Kuvio 5: Katso kohde 3.3 ”Äkäsjoen kostea lehto”.

Kuvio 6: Harvaa, jokseenkin luonnontilaista kuusi - koivumetsää kasvava kerrossammal – mustikkatyyppin tuore kangasmetsä Äkäsjoen rannan kivisellä mäellä. Runsaan mustikan ohella kenttäkerroksessa tavataan mm. oravanmarjaa, metsäimarretta ja puolukkaa. Pohjakerroksessa on esim. pohjankorvajäkälää. Jokirannan kasvistoon kuuluvat esim. mesiangervo, kurjenjalka, kullero ja väinönputki.

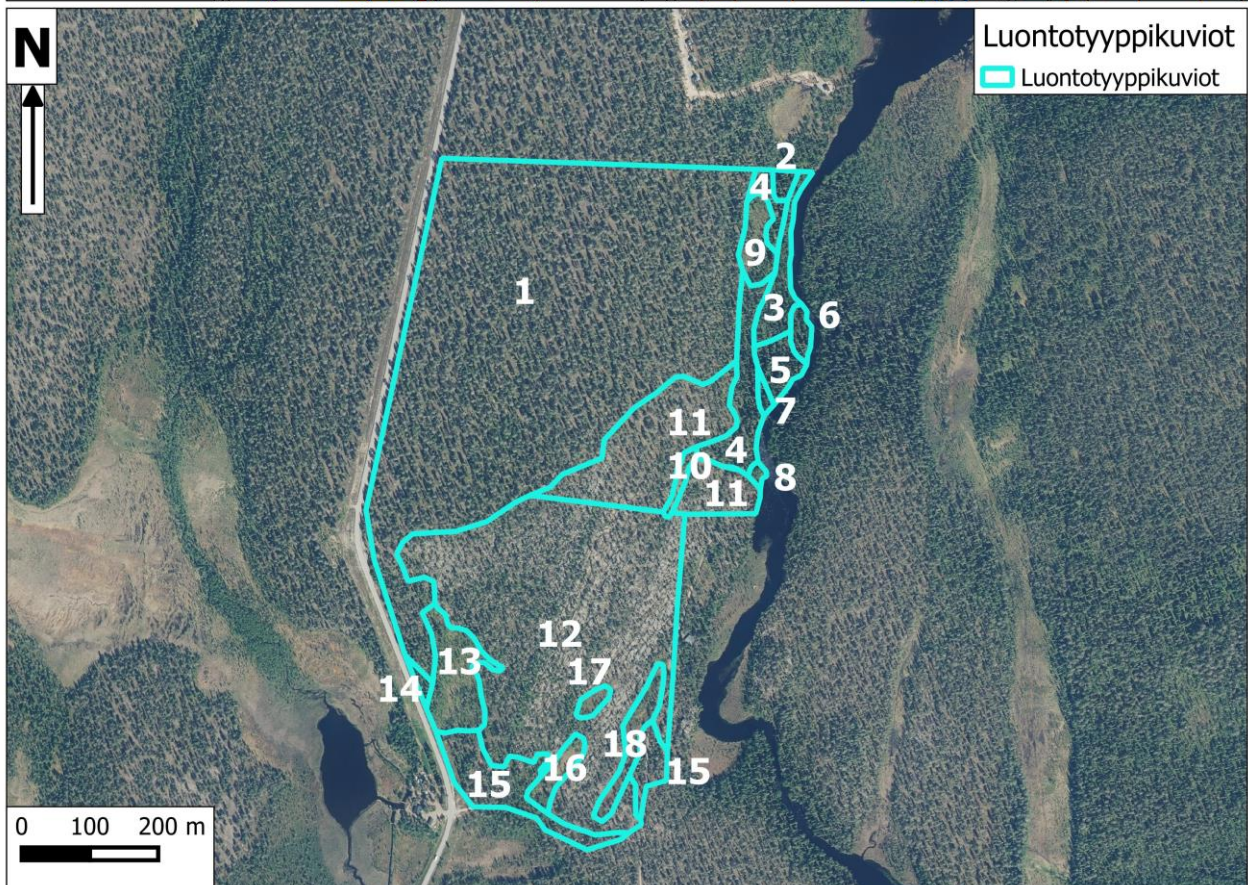
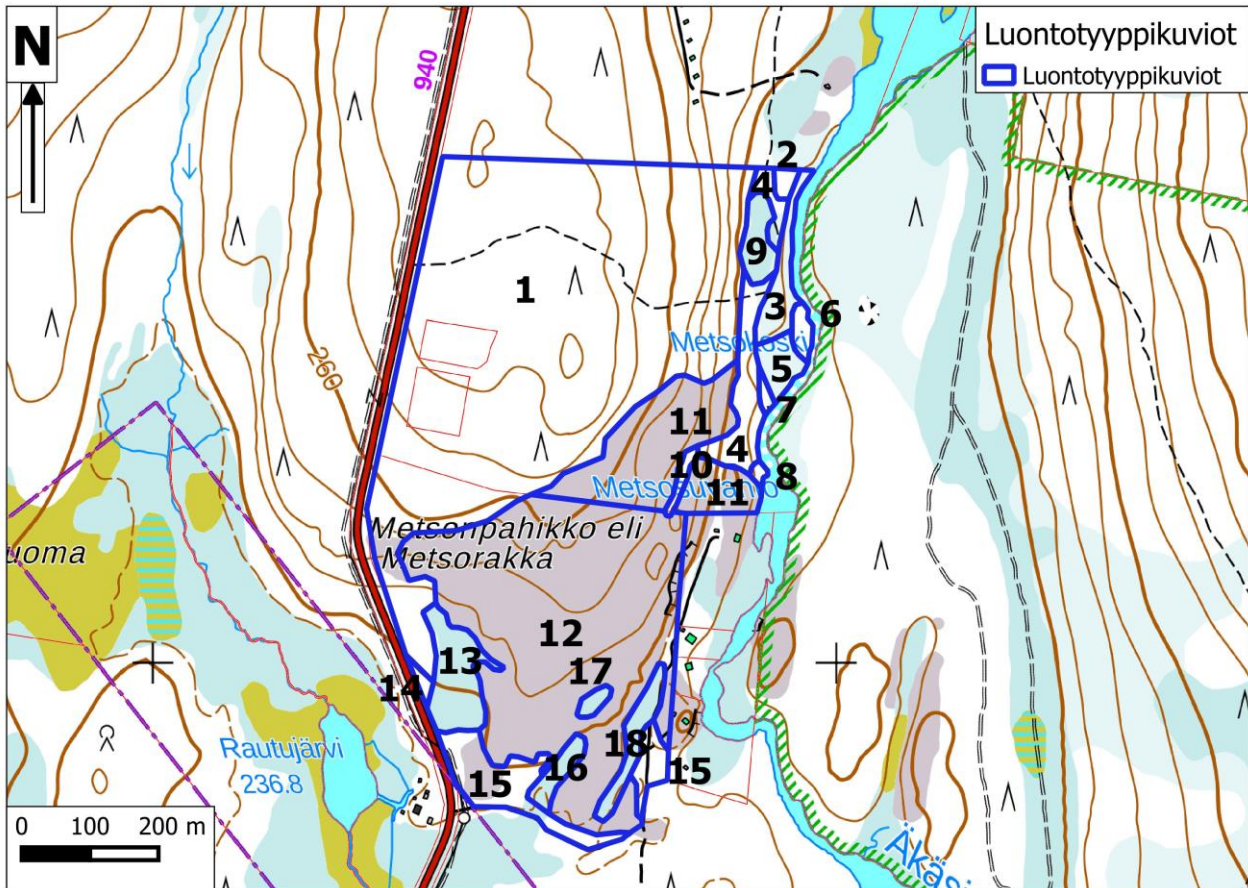
Kuvio 7: Katso kohde 3.4 ”Äkäsjoen rannan keskimäinen tuore lehtolaikku”.

Kuvio 8: Katso kohde 3.5 ”Äkäsjoen rannan eteläinen tuore lehtolaikku”.

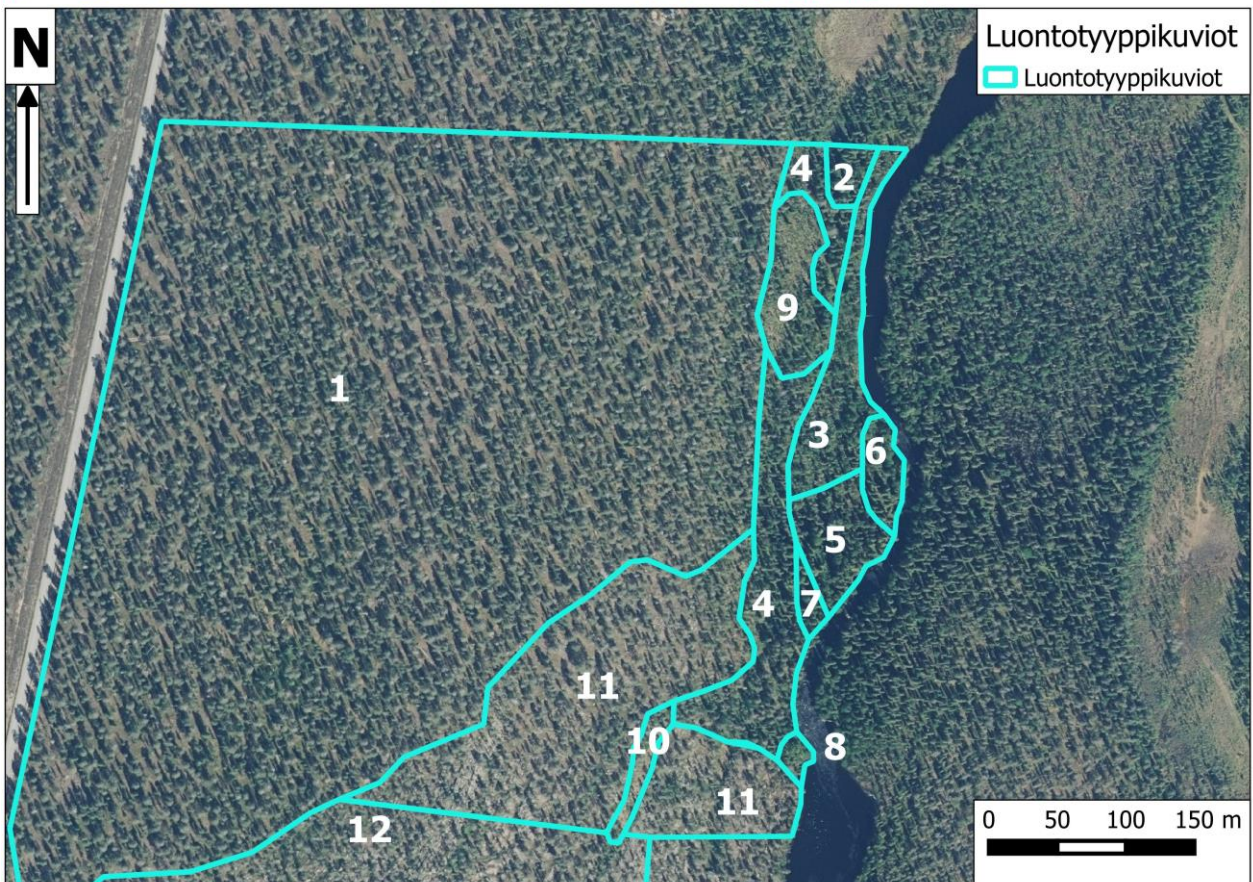
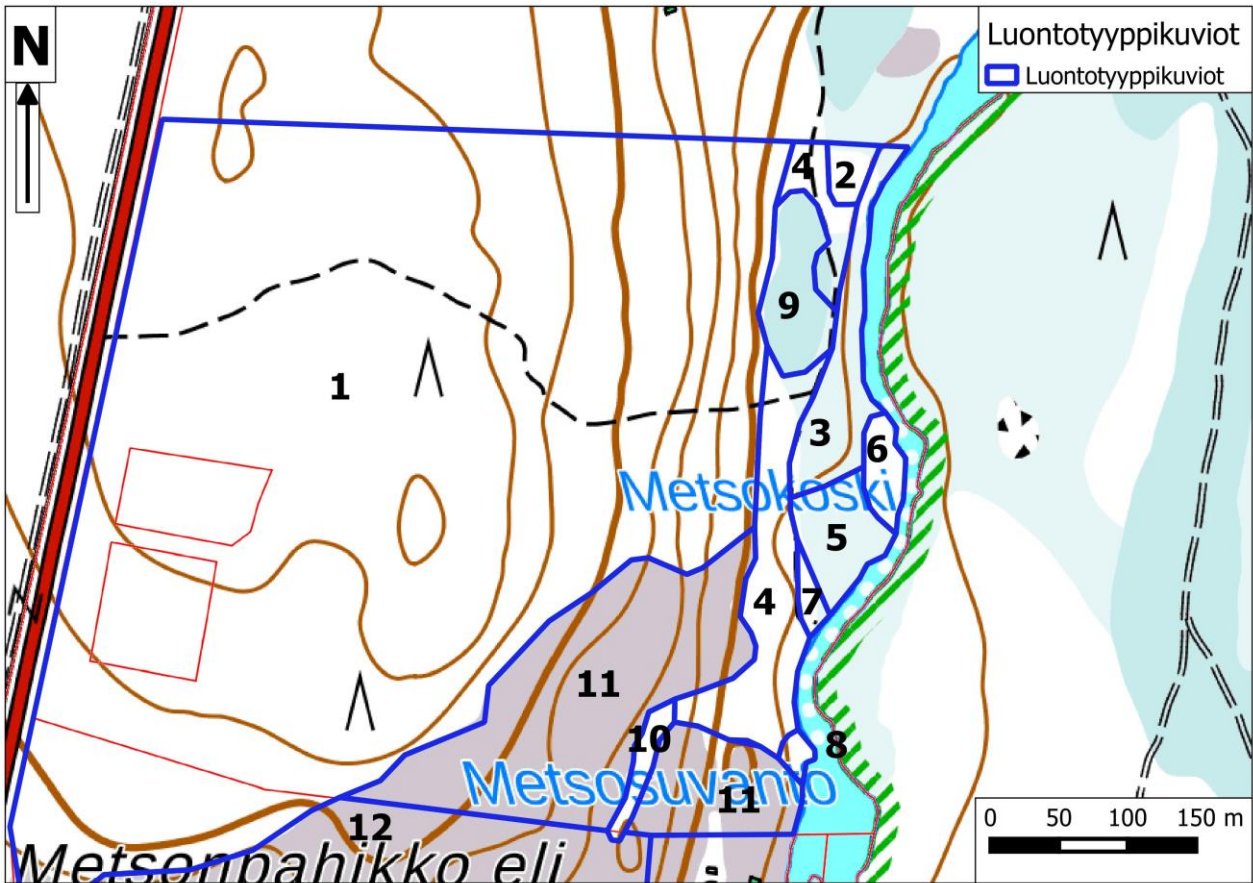
Kuvio 9: Katso kohde 3.6 ”Äkäsjoen lähdeletto”.

Kuvio 10: Katso kohde 3.7 ”Metsorakan pohjoisosan suo”.

Kuvio 11: Katso kohde 3.11 ”Metsorakan männikkö”. Kuvio on kaksiosainen.

Kartat 3-4. Luontotyyppikuviot maastokartalla ja ilmakuvalla.

Kartat 5-6. Selvitysalueen pohjoisosan luontotyyppikuviot maastokartalla ja ilmakuvalla.

Kuvio 12: Kallioinen ja kivinen, melko edustava vanha männikkö, joka muistuttaa hyvin paljon kuviota 11. Puustoa on kuitenkin aikoinaan harsittu ja maastossa näkyy vanhoja kantoja. Kuviolla kasvaa silti myös kilpikaarnaisia, iäkkäitä mäntyjä. Metsässä on jonkin verran keloja ja maapuita. Hiiltyneet kannot kertovat metsäpaloista. Kenttäkerroksessa kasvaa runsaiden variksenmarjan, puolukan ja mustikan ohella mm. kanervaa.

Kuvio 13: Katso kohde 3.8 ”Äkäslompolontien varren suo”.

Kuvio 14: Nuorehkoa kuusi- ja koivupuustoa kasvava, osittain soistuva, kerrossammal – mustikkatyypin tuore kangasmetsä. Kuviolla tavataan mm. puolukkaa, variksenmarjaa, juolukkaa ja mustikkaa.

Kuvio 15: Vaihtelevan ikäistä männikköä kasvava kuiva kangas. Puustossa on niin kilpikaarnaisia vanhoja kuin nuoriakin mäntyjä. Sekapuuna esiintyy vähän kuusta ja koivua. Paikoin on runsaasti katajaa. Metsässä on keloja. Kenttäkerroksessa tavataan runsaasti variksenmarjaa ja puolukkaa, joiden lisäksi kasvistoon kuuluvat mm. mustikka ja juolukka.

Kuvio 16: Katso kohde 3.9 ”Metsorakan eteläreunan räme”.

Kuvio 17: Katso kohde 3.10 ”Metsorakan eteläosan räme”.

Kuvio 18: Suhteellisen vähäpuustoinen karu räme Äkäsjoen rannan mökeille vievän tien varressa. Pienikokoista mäntyä kasvavalla isovarpurämeellä esiintyy runsaasti lakkaa, juolukkaa, vaivaiskoivua ja suopursua. Kasvistoon kuuluvat myös esim. pullosara, suokukka ja tupasvilla. Rämeellä on muutamia märkiä nevalaikkuja, joissa kasvaa mm. leväkköä, mutasaraa ja luhtavillaa. Suolla on kapea sähkölinja.

5. PESIMÄLINNUSTO

5.1 Menetelmät

Alueen pesimälinnustoa selvitettiin kartoituslaskentamenetelmällä (Koskimies & Väisänen 1988) aamulla 23.6.2021 klo 6.55-9.00. Sää oli selkeä ja heikkotuulinen. Ilman lämpötila oli kartoituksen alkaessa +8 °C.

Kartoituslaskennassa selvitysalue käveltiin niin tiheästi läpi, että kaikki siellä oleskelevat lintuyksilöt voitiin havaita. Apuvälineinä käytettiin kiikaria, GPS -laitetta sekä etukäteen tulostettuja suurimittakaavaisia karttoja. Kaikki havaitut lintuyksilöt merkittiin tulostetuille paperikartoille ja samalla merkittiin muistiin tieto lajista, sukupuolesta (jos mahdollista määrittää kiikarilla), yksilömäärästä ja käyttäytymisestä (laulava koiras, poikasille ruokaa kuljettava emo, varoiteleva lintu, pari ym.). Selvästi yli lentävät linnut jätettiin huomioimatta, mutta alle 50 metrin päässä selvitysalueen rajan ulkopuolella havaitut yksilöt merkittiin muistiin, sillä niiden reviiri sijoittuu suurella todennäköisyydellä osittain selvitysalueelle. Reviiriksi tulkittiin kaikki havainnot laulavista koiraista, pesistä, ruokaa kuljettavista emoista ja varoitelevista linnuista.

5.2 Tulokset ja niiden tulkinta

Selvitysalueella ja sen välittömässä lähiympäristössä tulkittiin pesivän kaikkiaan 23 lintuparia (taulukko 1). Pesimälajeja oli yhteensä 12. Lisäksi kuultiin kukkuva käki ja nähtiin paikallinen korppi. Äkäsjoen rannalla havaittiin kuukkeliryhmä (silmälläpidettävä) ja alueella kierteli vihervarpusia.

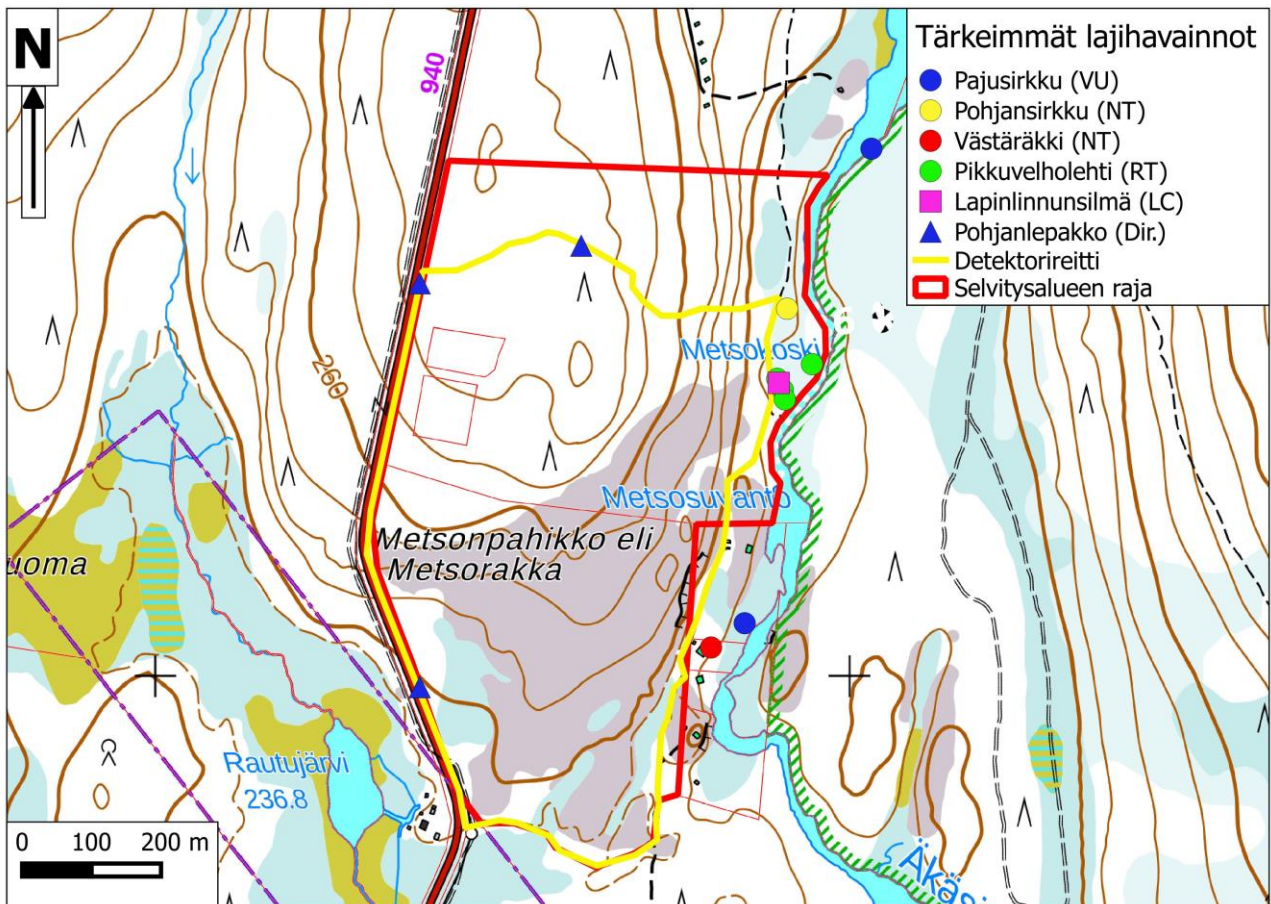
Tieteellinen nimi	Suomenkielinen nimi	Parimäärä	Status
<i>Anthus trivialis</i>	metsäkirvinen	2	LC
<i>Ficedula hypoleuca</i>	kirjosieppo	1	LC
<i>Fringilla coelebs</i>	peippo	1	LC
<i>Fringilla montifringilla</i>	järripeippo	7	LC
<i>Motacilla alba</i>	västaräkki	1	NT
<i>Muscicapa striata</i>	harmaasieppo	2	LC
<i>Parus major</i>	talitiainen	1	LC
<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	leppälintu	1	LC
<i>Phylloscopus trochilus</i>	pajulintu	2	LC
<i>Schoeniclus rusticus</i>	pohjansirkku	1	NT
<i>Schoeniclus schoeniclus</i>	pajusirkku	2	VU
<i>Turdus iliacus</i>	punakylkirastas	2	LC

Taulukko 1. Selvitysalueen pesimälinnusto. (VU= vaarantunut, NT= silmälläpidettävä, LC= elinvoimainen)

Pesimälinnusto on pääasiassa seudulle tyypillistä metsälinnustoa. Parimäärä on suurin Äkäsjoen rehevässä laaksossa, jossa pesivät mm. vaarantunut pajusirkku ja silmälläpidettävä pohjansirkku. Rinteen päällä olevissa mäntymetsissä linnuston tiheys jää

alhaiseksi. Siellä pesivät mm. leppälintu ja metsäkirvinen. Silmälläpidettävällä västäräkillä oli reviiri selvitysalueen vieressä Äkäsjoen rannalla sijaitsevien kesämökkien ympäristössä.

Varsinaisia linnustoon perustuvia maankäyttösuosituksia ei ole tarpeen esittää, mutta Äkäsjoen laakson säilyttäminen suurimmaksi osaksi luonnontilassa turvaa paju- ja pohjansirkun pesimäympäristön.

Kartta 7. Tärkeimmät lajit (VU= vaarantunut, NT= silmälläpidettävä, RT= alueellisesti uhanalainen, LC= elinvoimainen, Dir.= EU:n luontodirektiivin IV-liitteen laji)

6. LEPAKOT

6.1 Menetelmät

Lepakkokartoitus jakaantui detektorihavainnointiin ja lepakoille sopivien päiväpiilojen sekä talvehtimis- ja lisääntymispaikkojen etsintään.

Lepakkoja havainnoitiin detektorilla 17.8.2021 klo 22.35-23.05 kiertämällä jalkaisin karttaan 7 merkitty reitti. Havainnointi aloitettiin noin puoli tuntia auringonlaskun jälkeen. Sää oli selkeä ja tyyni ja ilman lämpötila +8 °C. Olosuhteet olivat siten hyvät. Kaikkien havaittujen lepakkojen laji (käytännössä pohjanlepakkoja, sillä muut lajit eivät esiinny näin pohjoisessa) ja GPS -laitteella mitattu sijainti kirjattiin muistiin. Lisäksi kirjattiin tieto siitä, oliko kyseessä ohilentävä vai paikalla saalistava yksilö.

Lepakoille sopivia päiväpiiloja ja lisääntymispaikkoja (mm. linnunpönttöjä, kolopuita ja louhikoiden onkaloita) etsittiin muun maastotyön yhteydessä.

6.2 Tulokset ja niiden tulkinta

Detektorilla saadut lepakkohavainnot on merkitty karttaan 7. Lepakoille sopivia päiväpiiloja tai lisääntymispaikkoja ei löytynyt.

Pohjanlepakkoja havaittiin kolmessa eri paikassa. Kaksi yksilöä havaittiin Äkäslompolontien varrella ja yksi Äkäsjoen rantaan vievällä polulla. Selvitysalueen harvat mäntymetsät sopivat hyvin pohjanlepakon saalistusalueeksi. Selvitysalueella ei kuitenkaan ole tavanomaista suurempaa merkitystä pohjanlepakoille.

Pohjanlepakoiden esiintymiseen perustuvia maankäyttösuosituksia ei ole tarpeen esittää.

7. MUU LAJISTO

Lintuja ja lepakkoja käsitellään aiemmissa kappaleissa.

Suomen Lajitietokeskuksen tietokantojen perusteella selvitysalueelta ei tunneta muiden valtakunnallisesti uhanalaisten, silmälläpidettävien tai EU:n luontodirektiivin II- ja IV-liitteen lajien esiintymiä. Tässä työssä havaittiin Äkäsjoen rannan kosteassa lehdossa alueellisesti uhanalaista pikkuvelholehteä, joka tunnetaan paikalta jo ennestään. Tätä pienikokoista ja vaatimattoman näköistä kasvia löytyi neljästä erillisestä, joskin toisiaan lähellä sijaitsevasta, kohdasta.

8. YHTEENVETO

Äkäsjoen laakso on jokseenkin luonnontilainen ja luontoarvoiltaan merkittävä. Laaksossa on tuoreita ja kosteita lehtoja, metsäluhtaa ja lähdeletto. Nämä ovat metsälain tarkoittamia erityisen tärkeitä elinympäristöjä sekä uhanalaisia tai silmälläpidettäviä luontotyyppisiä. Kasvistoon kuuluu mm. alueellisesti uhanalainen pikkuvelholehti ja pesimälinnustoon silmälläpidettävä pohjansirkku ja vaarantunut pajusirkku.

Metsorakan kallioinen ja kivinen männikkö on keloineen ja maapuineen osittain varsin luonnontilainen. Kallioalueen painanteisiin on kehittynyt useita jokseenkin luonnontilaisia, pieniä, vähäpuustoisia karuja soita, jotka ovat metsälain erityisen tärkeitä elinympäristöjä sekä uhanalaisia luontotyyppisiä.

Äkäslompolontien itäpuolella on vanhaa mäntymetsää, joka on saanut kehittyä pitkään ilman hakkuita. Luonnontilaista metsää ei ole, sillä siellä on paljon vanhoja, monen vuosikymmenen takaisen harsintahakkuiden, justeerikantoja. Lahopuuta on kuitenkin runsaasti ja lahoppuujatkumo on hyvä. Maassa makaa eri lahovaiheissa olevia maapuita ja metsässä on keloja ja koivupötkelöitä. Osassa keloista voi nähdä metsäpalojen hiiltyneitä jälkiä. Elävä puusto on eri-ikäisrakenteista siten, että vanhojen kilpikaarnaisten mäntyjen lomassa kasvaa nuorempia puita aina taimista nuoriin puihin asti.

Selvitysalueella saalistelee pohjanlepakoita, mutta alueella ei ole lajille tavanomaista suurempaa merkitystä.

Kaikki metsälakikohteet sekä Metsorakan männikön luonnontilainen osa (merkitty karttaan 2) tulee jättää luonnontilaan. Jos Äkäsjoen rannalla olevalle pienelle mäelle (luontotyyppikuvio 6) rakennetaan, tulee huolehtia siitä, ettei veden virtaus mäen länsipuolisen lehdon kautta häiriinny. Rantaan vievän polun tulisi myös olla mahdollisimman kapea. Äkäslompolontien itäpuolen vanhaan männikköön (luontotyyppikuvio 1) rakennettaessa tulisi pyrkiä säilyttämään mahdollisimman paljon alkuperäistä puustoa mukaan lukien kuolleet pystypuut ja maassa makaavat lahoppuut.

9. KIRJALLISUUS JA LÄHTEET

- Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s.
- Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 1: tulokset ja arvioinnin perusteet. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018.
- Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 2: luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018. 925 s.
- Koskimies, P. & Väisänen, R. A. 1988. Linnustonseurannan havainnointiohjeet. 2.uusittu painos. Helsingin yliopiston eläinmuseo, Helsinki. 143 s.
- Lindholm, T. & Tuominen, S. 1993. Metsien puuston luonnontilaisuuden arviointi. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja A 3. 40 s.
- Meriluoto, M. & Soininen, T. 1998. Metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt. Metsälehti Kustannus & Tapio. 192 s.
- Pääkkönen, P. & Alanen, A. 2000. Luonnonsuojelulain luontotyyppien inventointiohje. Suomen ympäristökeskuksen monisteita 188. Suomen ympäristökeskus. 128 s.
- Suomen lepakkotieteellinen yhdistys ry:n suositus lepakkokartoituksista luontokartoittajille, tilaajille ja viranomaisille. (www.lepakko.fi)

www.vanhatkartat.fi